

Eina nuo 1988 m. spalio 28 d.

LPKTS puslapis interne: <http://www.lpkts.lt>

LIETUVOS POLITINIŲ KALINIŲ IR TREMTINIŲ SĄJUNGOS SAVAITRAŠTIS

* 2016 m. gegužės 6 d. *

Susitikome bendroje talkoje

Seimo narė Vincė Vaidevutė Margevičienė kartu su talkininkais Petrašiūnų kapinėse Tautos kančios memoriale

Lietučiu krapnojant LPKTS Kauno filialo nariai su šepečiais, kibirais, kitokiais įrankiais, žvakėmis ir sodinti paruoštomis gėlėmis rinkosi į Kauno Petrašiūnų kapinių Tautos kančios memorialą. Nuotaika visų žvali, ir kasmetėje balandžio mėnesį organizuojamoje talkoje daugelis dalyvavo ne pirmą kartą.

Tiesa, Tautos kančios memorialo pagrindinis akcentas – kryžiai jau iškilingai bolavo, nes išvakarėse juos nugalė ir perdažė LPKTS Kauno filialo Palemono poskyrio pirmininkė Valerija Maleckienė su vaikaičiu. Ačiū jiems!

Talkininkai plovė paminklus, rinko kankorėžius, grėbė spyglius, moterys ruošė žemelę sodinti gėles. Keletas su šepetėliais švėtė grandines, jungiančias kryžius. Čia ir užtkau besidarbuojančius Zitą Korneikię su vyru. Ji – buvusi tremtinė, į Lietuvą grįžusi 1957 metais iš Irkutsko srities Alzamajaus rajono. Šio memorialo autorius, Kazachstano Gurjevo srities tremtinys, architektas ir poetas Vaclovas Sakauskas rūpestingu žvilgsniu „prižiūrėjo“, ar sklandžiai vyksta darbai.

Jūratės Antulevičienės, Kauno filia-

lo pirmininko pavaduotojos, Krasnojarsko krašto Nazarovo rajono tremtinės, paklausiu, nuo kada organizuojamos tokios talkos. „Kai 1999 metais buvo pastatytas memorialas, nuo tada vyksta šie priežiūros darbai. Mūsų tremtinius paragina poskyrių pirmininkai, kiti sužino iš savaitraščio „Tremtinys“, kiti metai iš metų noriai dalyvauja“. Čia tiktu padékoti buvusiam Igarkos tremtinui Kazimierui Beniuliui, kuris daug metų prižiūrėjo šį memorialą: vasarą kartą per savaitę piovė žolę. Dabar šį darbą atlieka Raimondas Gleiznys ir esame jam už tai dėkingi. Jis taip pat prižiūri veją, nurenka sudegusius žvakigalius, nuvytusias gėles. Kadangi memorialas yra pušų apsupty, tad kankorėžių jos negaili. Tad labai apmaudu, kai atsiranda prie kaišaujančių ir pasipirkintinių, kad memorialas yra netvarkomas.

Beje, pakelti šapelį, išrauti piktožolę, uždegti žvakelę, yra kiekvieno mūsų pareiga, nepaisant to, ar buvai tremtinys, ar ne, ar kapas žymaus veikėjo, ar vargšo bedalio...

Audronė KAMINSKIENĖ

Lietuviškas kadrilis

Viena iš krypčių, jamžinant didvyriškas Lietuvos Laisvės kovotojų kovas su sovietų okupacija, yra Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro (LGGRTC) programa, numatanti visose partizanų apygardose, reikšmingiausiuose pasipriešinimo centruose pastatyti po paminklą – monumentą, iprasminantį dėkin-gumą kovojuusiems ir žuvusiems už mūsų Laisvę, dėkingumą to krašto eiliniams žmogui, įvairiaus būdais re-musiam kovotojus, ir už tai pačiam atsidūrusių Sibiro „rojuje“. Ši progra-

ma pradėta įgyvendinti 2005 metais, ir, galima tvirtinti, kad procesas vyko sekmingai. Pastatyti ir pašventinti paminklai jau aštuoniose partizanų apygardose. Juos reikšmingų valstybiinių švenčių dienomis aplanko to krašto gyventojai, moksleiviai, Lietuvos karrai, atvykę iš svečių kraštų turistai, pagerbdami uždega žvakę, padeda gėlę... Tokia ir yra šių paminklų paskirtis – išsaugoti atmintį, skatinti jaunimo meilę savo kraštui, pagarbą karo ir partizario kartai.

(keliamas į 2 psl.)

Gegužės 7 d.

LIETUVOS POLITINIŲ KALINIŲ IR TREMTINIŲ SĄJUNGOS JAUNESNIOSIOS KARTOS XIII SĄSKRYDIS

Partizanų pagerbimo, karluomenės ir visuomenės vienybės
šventė Ariogaloje,

skirta paminėti prieš 75 metus, 1941 m. birželio 14 d., prasidėjusį pirmajį masinį Lietuvos gyventojų trėmimą ir birželio 22–28 d. vykusį Birželio sukilimą.

PROGRAMA:

10 val.	Užsienio Atstovybė Iv. arkangelių Mykolo baileto laidojimas
11 val.	Šventės minėjimas į Dubysos slėnį
11.30 val.	Rėmėjystės atidarymas
12 val.	Istorikų pranešimai, vėlinė kokybių prezentacija, sporto vaidžiai, karaliukų kvietis, partizanų mūšių inscenizacija
18.30 val.	Sporto vaidžių reguliarios įpravimų įvykimas
19 val.	Andrius Rimšės koncertas

ORGANIZATORIAI

LPKTS Jaunesniųjų kartos sąskrydyje paminėsime 1941-ųjų didžiojo trėmimo ir Birželio sukilimo 75-ąsias metines

Jau šį šeštadienį, gegužės 7 dieną, Ariogaloje įvyks LPKTS jaunesniųjų kartos sąskrydis. Šventės dalyviai galės dalyvauti tradicinėse sporto varžybose („Vasaros slidžių“, pasagų metimo, galiūno, parko tinklinio, virvės traukimio, smiginio rungtynėse) ir pasimėgauti puikia kultūrine programa: Raseinių r. Ariogaloje gimnazijos šokių grupės „Mozaika“, ansamblių „Mergicos“, „Grikiai“, solistų Patricijos Stašinskės ir Donato Kartano koncertu.

Šventės eisenė į Dubysos slėnį ves ir sąskrydžio svečius džiugins Lietuvos kariuomenės Karinių oro pajėgų orkestras. Pranešimus skaitys Ariogaloje gimnazijos istorijos mokytojas, šaulys Andrius Bautonis ir LGGRTC istorikas dr. Darius Juodis. Ispūdžiai iš kelionių į lietuvių tremties vietas dalinsis „Misija Sibiras“ ekspedicijos dalyviai. Klubai „Partizanas“ ir „Grenadierius“ surengs partizanų mūšio inscenizaciją.

Vakare Jūsų laiks Andrius Rimšės koncertas.

Sąskrydžio metu kviečiame ne tik pramogauti, sportuoti ir semtis žinių, tačiau ir padėti tiems, kuriems reikalinga pagalba – tapti krauso donorais.

Autobusus statykite D. Rudzinsko gatvėje (po eisenos autobusai ir automobiliai galės nusileisti į slėnį). Registracija prie Ariogaloje bažnyčios.

Laukiame Jūsų ir jūsų vaikų bei vaikaičių.

Šiauliačiai tvarkė kapines

Jau tapo tradicija Motinos dieną aplankyti kapines. Tyloje pastovėti, pamastytai, prisiminti brangiausią žmogų...

Šiauliačiai, buvę tremtiniai, kiekvienais metais prieš Motinos dieną renkasi sutvarkyti savo kapinaites. Savivaldybės rūpesčiu atvežtą juodžemį atneša, kur reikia, paskleidžia, pasėja žolytę. Šiemet susirinko gražus pulkelis žmonių, oras buvo nuostabus, todėl

darbas vyko sklandžiai, visų nuotaika buvo puiki. Greitai atlikome visus numatytais darbus. Talkai pasibaigus, akmirkai stabtelėjome ir Eduardas jamžino būri mūsų darbštolių.

Ačiū visiems, kurie atėjo į šią šventą vietą ir ją papuošė, pagražino, pasistengė, kad mintys ir širdys taptų lengvesnės, šviesesnės.

Valerija JOKUBAUSKIENĖ
Eduardo Manovo nuotrauka

Širvintiškiai aptarė kasdienius rūpesčius ir džiaugsmus

Balandžio 23 dieną į Širvintų kultūros centro parodų salę susirinko nemažas būrys buvusių tremtiniių ir politinių kalinių bei svečių. LPKTS Širvintų filialo ataskaitinis rinkiminis susirinkimas prasidėjo V. Kudirkos „Tautiška giesme“. Po to tylia malda pagerbėme jau į Amžinybę iškeliausius tremtinius ir politinius kalinius. Širvintų buvusių politinių kalinių ir tremtinų choras, vadovaujamas Jono Barbaravičiaus, pasveikino susirinkusiuosius skambiomis dainomis.

Patvirtinatus susirinkimo darbotvarę, išrinkus pirmininką ir sekretorių, LPKTS Širvintų filialo pirmininkę Ireną Vasiliauskienė pateikė veiklos ataskaitą. Joje apžvelgė per metus įvykusius renginius. Maloniai nuteikė skaid-

rėse užfiksujotos Vilties ir Gedulo dienos, žygio Didžios Kovos apygardos partizanų takais akmirkos.

Susirinkime dalyvavęs LR Seimo narys Valentinas Stundys aktyviausius filialo narius apdovanojo padėkos raštais, per davė Seimo narės Vincės Vaidutės Margevičienės ir Europos Parlamento nario Gabrieliaus Landsbergio apdovanojimus.

Ukmergės filialo pirmininkė Aldona Kalesnikienė pasveikino bendraminčius, įteikė skanias dovanas, pasidalino bendros veiklos prisiminimais.

Padėkas už Laisvės kovų atminties vietų jamžinimą gavo Vytautas Matijošius ir Kazimieras Autukevičius.

Susirinkime buvo išrinkta LPKTS Širvintų filialo valdyba: Irena Vasiliaus-

kienė (pirmininkė), Irena Kavaliauskienė (pavaduotoja), Nijolė Mikšienė (sekretorė), Kazimieras Autukevičius ir Artūras Gofman.

Po oficialiosios dalies susirinkusieji dalinosi prisiminimais, aptarė kasdienius rūpesčius ir džiaugsmus.

Irena VASILIAUSKAITĖ

Lietuviškas kadrilis

(atkelta iš 1 psl.)

Šios paskirties paminklai – monumentai pastatyti visose partizanų apygardose, išskyryus Dainavos, nors vienas pirmųjų paminklų Alytaus mieste turėjo būti pastatytas iki 2005 metų. Bet čia nuo pat pirmos dienos prasidėjo lietuviškas „kadrilis“. Tenkait apgailestauti, kad Alytaus vadovai nesilaikė susitarimų su LGGRTC, nuolat keitė paminklo statybos vietą, galop pareiškė, kad paminklą netikslinga statyti nei Alytuje, nei Daugouše, nei Simne.

Dainavos partizanų apygarda – viena ryškiausiai apygardų Lietuvos partizaniniame judėjime – pasižymėjo kovotojų ir jų rėmėjų gausa, ryškios vadų asmenybėmis, drąsiais, dažnais ir netikėtais žygiais, kuriais ivyدوا aug baimės okupantų represinėms struktūroms, padarydavo aug nuostolių. Ir štai toks Alytaus vadovų įvertinimas...

Esant tokiai situacijai, LGGRTC specialistai pasiūlė paminklą statyti Merkinėje, ten esančiam Kryžių kalnelyje. Šiam siūlymui vieningai pritarė Varėnos rajono savivaldybės vadovai, Merkinės nacionalinio parko specialistai bei gausi ir aktyvi Merkinės bendruomenė.

Merkinės Kryžių kalnelis yra sakralus memorialinis kompleksas, kuris neturi analogo Lietuvoje. Šioje vietoje pokario metais NKVD budeliai užkausė apie 700 žiauriai nukankintų Laisvės kovų dalyvių, partizanų, ryšininkų ir kitų nekaltų žmonių palaikų. Vėliau, norėdama užmaskuoti nusikaltimus,

tuometinė valdžia šioje vietoje įrengė stadioną. Vykdant žemės darbus palaičiai buvo suardytini, o jų fragmentai išsklaidyti po visą statomo stadiono teritoriją ir užversti žemėmis.

Atkūrus nepriklausomybę, merkiniečių pastangomis spontaniškai pradėjo kurtis Kryžių kalnelis–panteonas. Šiuo metu čia yra keli šimtai vardinių kryžių, stogastulpių, paminklinių akmenų, koplyčia.

Pokario metais Varėnos rajonas, ypač Merkinės apylinkės, tapo vienu ryškiausiu partizanų kovų centru ne tik Dainavos apygardoje, bet ir visoje Lietuvoje. Tuomet partizanų ir Dzūkų grupės Merkinės bataliono vadu tapo legendinis Laisvės kovotojas Adolfas Ramanauskas-Vanagas, ilgus metus vadovaujęs Dainavos apygardos partizanams. Šiame krašte ir dabar yra daug išlikusių žeminių, partizanų vadaviečių, pastatyta paminklų mūšių arba partizanų žūties vietose. Šalia Merkinės esančiam Kasčiūnų kaime kario savanorio Juozo Jakavonio-Tigro sodyboje ilgą laiką veikė Dainavos apygardos partizanų vadavietė, kurioje dažnai rinkdavosi būrių vadai. Dabar ši vadavietė atstatyta ir atvira lankytojams.

Dažnas Merkinės gyventojas jums papasakos, kaip 1945 metų gruodžio 15 dieną Adolfo Ramanausko-Vanago vadovaujami Merkio rinktinės partizanai puolė miestelį. Kovojo su NKVD daliniai buvo sunaikintos valsčiaus ir milicijos būstinės kartu su visais dokumentais, paštas, atkovota daug ginkluotės. Šis Merkinės puolimo sprendimas priimtas Dainavos apygardos vado

Juozo Vitkaus-Kazimieraičio vadavietėje, buvusioje Laukininkų kaime, Merkinės seniūnijoje.

Artėjant paminklo statybos laikui, prasidėjo kitas „kadrilio“ ratas. Buvo sušauktas buvusių tremtinius ir Laisvės kovų dalyvių vienijančių visuomeninių organizacijų, Alytaus ir Varėnos rajonų savivaldybių, LGGRTC atstovų pasitarimas, kuriame nutarta, kad Dainavos apygardos partizanų paminklas vis tiktais turėtų būti pastatytas Alytaus miesto Rotušės aikštėje, kaip ir kitų apskričių miestų ar miestelių pagrindinėse aikštėse. Tikėtina, kad tokiam sprendimui buvo svarių argumentų.

Tačiau netikėtai Alytaus miesto meras Vytautas Grigaravičius paskelbė nepaskelbtos gyventojų apklausos rezultatus: „Nesulaukėme nė vieno tokios iniciatyvos palaikytojo, visi išdrįsusieji pasakyti savo nuomonę, tam nepritare...“ („Lietuvos žinios“, 2016-04-27, Nr. 80, „Paminklo partizanams miesto širdyje nepageidauja“). Tam nepritarė ir kiti Alytaus miesto savivaldybės klerkai, siūlydami paminklą statyti kitoje, šalutinėje vietoje. Tokia pat Alytaus merijos pozicija buvo aiškiai pademonstruota daugiau nei prieš dešimt metų – klampi statybos vietas paieška ir galutinis NE.

Sunku įsivaizduoti, ką pasakyti mūsų tautos didvyriai, žuvę Dainavos apygardos partizanai, jų rėmėjai, pamatai, kaip žeminama jų kova, jų auka... Ar norėtū, kad paminklas jų garbingos kartos atminimui būtų pastatytas ten, kur nepageidaujamas, kur „pasipylė miestiečių prieštaravimų lavinā“, ten,

kur savo nuomonę apie paminklą pasakyti reikia „išdrįsti“?

Esant tokiai nepalankiai Alytaus miesto savivaldybės vadovų pozicijai, reikėtų grįžti prie LGGRTC specialistų siūlymo statyti Dainavos apygardos partizanų paminklą Merkinėje, ten, kur jis nuoširdžiai vietas bendruomenės bus priimtas ir prižiūrimas.

Alytaus miestui ryškus partizaninio karo akcentas būtų paminklas legendiniam partizanų vadui, pedagogui, žurnalistui, karininkui, brigados generolui Adolfui Ramanauskui-Vanagui, čia jis 1940–1945 metais dėstė mokytojų seminarijoje, čia jis susiformavo ir subrendo, kaip asmenybė, čia priėmė lemtinę sprendimą nesitaikysti su krašto okupacija, paskirdamas likusių savo gyvenimo dalį kovai už Lietuvos laisvę.

Turime dar daug įspareigojimų įamžinant mūsų tautos didžiavyrius, išsaugant žinią apie jų žygdarbius būsimoms kartoms. Dirbkime matydami ateities Lietuvą klestинčią ir vieningą.

Vytaus MILIAUSKAS

LPKTS valdybos pirmininkės Rassos Duobaitės-Bumbulienės komentaras: Lietuvos politinių kalinių ir tremtinų sajunga lieka prie anksčiau oficialiai išreiškto nuomonės, kad paminklas Dainavos apygardos partizanams turėtų stovėti regiono centre – Alytuje, kaip ir paminklai kitoms apygardoms, centrinėje miesto aikštėje.

Tikimės, jog Alytaus miesto vadovai atsižvelgs į Laisvės kovotojų nuomonę ir paminklui skirs šią garbingą vietą.

Įvykiai, komentarai

Kelionėje neišvengsi susidūrimo su kelione laiku

Nuostabus dalykas yra kelionės. Nesvarbu, kokiui būdu keliautum ir į kur – oru, vandeniu, žeme, į svečias šalis ar po gimtajį kraštą – tačiau visur neišvengsi susidūrimo su dar vienu dalyku: tai kelione laiku. Būtent tokia mintis ateina į galvą Lenkijoje riedant plačia autostrada. Visų pirma prisimeni, kad buvo laikas, kai sugriuvus geležinei uždangai ir atsivėrus neišvengiamai besidriekiantiems per Lenkiją keliams į Vakarus, šie keliai mums kėlė pasibaisėjimą – prastos kokybės, siauri, vingiuoti kaip virvė kišenėje, vos ne ant kelio augantys šimtamečiai medžiai... Kur jau ten jiems iki mūsų Kaunas – Vilnius plento! Nepraejo nė dvidešimt metų ir situacija neatpažystama – mūsų keliai dabar panašesni į tuometinės Lenkijos, o dabartiniai lenkų greitkeliai ir provincijų keliai mums gali būti savaionių objektu. Štai ką reiškia tinka mai panaudoti priklausymo Europos Sąjungai privalumus!

Nenorom suvoki nesmagią tiesą – lenkai, gavę europinę paramą, suko galvas, kaip čia naudingiau ją išleisti, o mes – kaip „išisavinti“ (kas greičiausiai reiškia „pasisavinti“). Štai ir rezultatas. Žinoma, ir pas lenkus visko būna, bet ne tokiu mastu. Galų gale neteko girdėti, kad pas juos būta „darbo partijų“, „tvarkos ir teisingumo“ analogų.

Važiuojam toliau. Stebėdamas turistų minias, knibždančias kiekviename didesniame Europos mieste, negali nepastebėti, kad daugumą jų dažniausiai sudaro vyresnio amžiaus žmonės. Ir vėl pagalvoji – juk ne taip seniai stebėjomės, kad sulaukę senatvės valariečiai turi galimybes (t. y. pinigų) keliauti. Apsidairai – ir mūsų autobuse didesniją dalį sudaro pensininkai. Idomu, ar prieš kokius 30 metų jie tikėjos, kad pamatys Vakarų Europos miestus? Kažin...

Riedėdamas Vokietijos greitkeiliu („autobanu“) negali pabėgti nuo palyginimų: kiek daug elektrą gaminančių vėjo malūnų, saulės elektrinių! Jauni ir seni ima spragsėti fotoaparatais ir mobiliųjų telefonų fotokameromis – įspūdingai atrodovėjo jėgainių miškas. Prasideda diskusijos apie alternatyviają elektros energetiką, spėliojama, kada pas mus bus taip. Tenka visus „nuleisti ant žemės“, priminus, kad rusai Astравė stato atominę elektrinę, kuri negalės egzistuoti be mūsų energetikos infrastruktūrų, jungčių su Vakarais ir t. t. Taigi galime nesvaigti – rusai tikrai neleis plėtoti jokios „alternatyvios energetikos“. Jei netikite, priminsiu, kad ženklų jau būta: Juknaičiuose kilo didelis pasipriešinimas, kai buvo sumanaityta pastatytivi vėjo jėgainių parką... Tad galim neabejoti – tokį juknaičių bus

ir daugiau, ypač artėjant Astravo staatybų pabaigai.

Kažkam suniūniuoja mobilusis telefonas – skambina namiškiai. Prasideda ilgokas pokalbis. Vėl diskusijos – kai kas prisiminė, jog įkainiai neseniai mažėjo, tad kiek kainuos toks ilgas pokalbis? Vėl kažkas už liežuvio patraukė – taigi Lietuvoje darosi madinga šukauti: „Ne Bruselio diktatui!“ Kodėl tuo met kalbate apie mobiliojo ryšio kainas ir nenorite girdėti, kad Bruselio biurokratai bando sureguliuoti mobiliojo ryšio kainas visoje ES, kad mums ne reikėtų permokėti būnant užsienyje?

Jei jau prabilome apie kainas, tai neišeina nutylėti, kad pas mus kažkas su tomis kainomis ne taip (grįžę iš kelionės lyg tyčia papuolėm į patį aistrų sūkurį dėl kalafiorų kainų). Kad euras dėl to nekaltas, sutinka dauguma. Kalčiausias bus mūsų tautiecių godumas, deja, tampantis nacionaliniu bruozu. Kaip prieškariu sakė vienas Rumšiškių miestelio žydelis: „Jūs, lietuviai, norite parduoti bekoną, o mes – vištą. Todėl bekoną parduodat kartą metuose, o mes vištą – kasdien“.

Štai ir atsakymas, kodėl Lenkijoje pakelės restoranė dviese galima sočiai papietauti už 35 zlotus, t. y. maždaug už 8 eurus.

Na, o kadangi kelionės tikslas buvo Vokietijos kraštas, noriu trumpai pa-

kalbėti apie jį. Visų pirma matyi, kad viešime buvusioje komunistinėje Vokietijoje (VDR): nykoka miestų išvaizda, per karą subombarduotus nuostabaus grožio architektūros paminklus pradėta atstatinėti tik susivienijus Vokietijoms, kai kurių automobilių amžius jau laikomas senu ir pas mus... Todėl pagalvoji: nepasiekė vokiečiams – susirgė didybės manija ir apsileidė nacizmu (kuriam įveikti prireikė nenuksausmintos chirurginės operacijos), jie tiek nusilpo, kad vėliau nepajėgė atispirti komunizmo nuodams. Negali sakyti, kad Rytų Vokietija savo noru tapo komunistine, tačiau faktas tas, kad rytų vokiečių galvosenoje liko storų randų, ir, kaip pasakojo kelionės vadovas, Rytų vokiečiai su Vakarų vokiečiais niekada nesusivienodins, visada vieni jaus pavydą, o kiti panieką.

Bet būtų neteisinga kalbėti tik apie vokiečius. O kuo mes skiriamės nuo jų savo pavydumu, neapykanta, ne pagarba? Ogi tuo, kad stipriai juos lenkiame. Kai kelionės metu atsitiktinai viešbutyje sutikiems tautiečiams pasakai pastabą, jog naktinis lėlavimas viešbutyje nėra teigiamas bruozas, tai atgal sulauki chamezmo potvynio, o ne atsiprašymo.

Sunkiai, oi, sunkiai mes gyjame iš sovietinio mentaliteto.

Gintaras MARKEVIČIUS

Laurynas Kasčiūnas apie maisto kainas: „Ką galima būtų padaryti?“

Jau kuris laikas stebime nemalonų dalyką – kainos Lietuvoje auga kaip ant mielių, nors premjeras A. Butkevičius su visa savo svita tvirtina, kad „taip neturėtų būti“. Kreipti bent mažiausiai dėmesį Vyriausybės vadovo žodžius nėra pasmės, nes nespėsi jų išklausyti, kai premjeras jau bus „pakeitės nuomone“, tad verčiau paklausyti, ką kalba žmonės, išsiandienos aktualijas žiūrinčius tikroviskai ir be fantazijų. Gana aiškiai problemą aptarė TS-LKD partijos atstovas Laurynas Kasčiūnas. Štai ką jis rašo TS-LKD partijos svetainėje.

„Kas teisūs: tie, kurie sako, kad maisto kainos Lietuvoje yra pasiekusios protu nesuvokiamas aukštumas, ar skeptikai, tikančiai, kad be pagrindo pučiamas nepasitenkinimo burbulas?“

Negalima teigti, jog sukilių pykčis yra nepagrįstas. 2013 metų duomenimis, Lietuvos gyventojai maisto produktams vidutiniškai išleidžia beveik 30 proc. savo pajamų – tai blogiausias rodiklis Europos Sąjungoje po Rumunijos (32 proc.). Kadangi ES vidurkis siekia vos 14 proc., daugelis europiečių gali gerokai daugiau pajamų skirti gerovės kūrimui, laisvalaikiui ar tobulejimui, o ne būtinosis prekėms, kaip lietuvių. Oficialūs Statistikos departamento skaičiai piešia mažiau dramatišką paveikslą, tačiau net ir čia pripažištama, jog per metus brango duona ir grūdų produktai (0,9 proc.), žuvis (3 proc.), aliejai ir riebalai (2,5 proc.), cukrus, uogienė, medus, saldumynai ir šokoladas (2,2 proc.), vaisiai (5,1 proc.), daržovės (9,7 proc.). Pastarajoje kategorijoje būta ir ryškių pokyčių,

pavyzdžiui, svogūnų kainos išaugo 1,7 karto, česnakų – 1,5 karto, kalafiorų – 25 proc., burokelių – 1,5 karto, citrušinių vaisių – 10 proc. Be to, paslaugų kainos per metus padidėjo 5,7 proc.

Tradiciniai situacijos aiškinimai – Lietuva yra maža rinka, atskirų produktų brangimą salygojo orų pokyčiai ir t.t. – nebeatrodavo visa paaiškinantys. Juo labiau kad tai neatsako į klausimą, kodėl Lietuva lenkia kitas Europos valstybes, nors jų išsivystymo lygis bei gyventojų skaičius panašus.

Žinoma, nereikia pulti siūlyti sugrįžti keliais dešimtmečiais atgal į reguliuojamą kainų laikus – nors įstatymuose numatyta, kad ši priemonė gali būti pasitelkiama išskirtiniai atvejais, tai greičiau sukeltu rinkos ekonomikos funkcionalavimosi utrikimus, nei pagelbėti pirkėjams. Ir vis dėlto turime pripažinti, kad esama sistema neveikia taip efektyviai kaip turėtų. Ypatingai turėtume skatinoti prekybininkų konkurenciją, kuri yra geriausias kainų mažinimo mechanizmas. Vien „Lidl“ atėjimo čia nepakaks – reikia judėti ūkio subjektų koncentracijos laipsnio mažinimo link. Būtų tikslinga apsvarstyti, ar dabar Konkurenčios įstatyme nustatytos „nekenksmingos“ koncentracijos ribos (1 ūkio subjektas – 40 proc. rinkos, 3 ūkio subjektais – 70 proc. rinkos) atitinka visuomenės interesą ir ar nereikėtų nuleisti kartelės. Kai kuriose savivaldybėse vienės didysis prekybos tinklas jau užima 40 proc. rinkos, be to, praktiškai nėra paliekama nišos mažiemis, ne tinkliniams prekybos taškams.

Kitas būdas – įvairių prekybos tink-

lų kainų struktūros viešinimas. Tai leistų matyti ir palyginti, kokius antkainius taiko prekybos tinklai bei suvokti, kas lemia galutinę kainą. Didesnis viešumas ir skaidrumas gali atgrasyti prekybos tinklus nuo galbūt nepagristų bandymų didinti antkainius. Papras tai antkainų – skirtumą tarp prekės įsigijimo ir pardavimo kainos – sudaro jos transportavimo, sandėliavimo, prekybos salės išlaikymo, darbuotojų atlyginimų, apsaugos ir kt. kaštai. Įvairių prekių antkainiai būna skirtini, nes skiriasi minėtos prekių pateikimo varojimui sąnaudos.

Be abejo, tokio siūlymo kritikai teigia, kad antkainų viešinimas gali sukurti papildomų administracinių sąnaudų ūkio subjektams, kurios galėtų dar labiau padidinti prekių kainas. Be to, kyla rizika, jog vartotojai, nesupratę, kokių vaidmenį vaidina skirtini antkainiai, automatiškai pirkštų tas prekes, kurių antkainis mažiausias, o tuo pačiu salygotų jų brangimą. Tačiau Prancūzijos mažmenininkas „O’tera“ jau įgyvendi-

no analogišką sprendimą savanoriškai, parduotuvėse kainas išskaidydamas į kelias kategorijas, tarp kurių – ir prekybininko maržą. Skaidrumą ir atvirumą pirkėjams „O’tera“ laiko ateities prekybos pagrindu, kuris nekludo, o priešingai, padeda įgyti daugiau klientų. Galiausiai, sprendžiant šią problemą, didelį dėmesį reikia skirti gyventojų perkamosios galios, t. y. pajamų, didinimui. Tam reikia stiprinti šalies ekonomikos konkurencingumą bei mažinti darbo jėgos apmokestinimą. Taip pat tikslingo pasekti Lenkijos pavyzdžiu ir greta kainos struktūros viešinimo sumažinti PVM būtiniausiems produktams, tą kompensuojant didesniu PVM prabangos prekėms. Be abejo, tvariausias kelias žemesnių maisto kainų link – smulkaus ir vidutinio verslo konkurenčia su prekybos tinklais. O kol tai sunkiai sekasi, norisi tikėtis, kad su „Lidl“ atėjimu į Lietuvą ateis ir vokiški antkainiai.“

Parengta pagal TS-LKD informaciją

Užsiprenumeruokite „Tremtinį“

Prenumerata priimama bet kuriame „Lietuvos pašto“, „Pay Post“ skyriuje, per „Lietuvos pašto“ laiškininką, paskambinu informacijos tel. 8 700 55 400, internetu www.prenumeruok.lt.

Laikraštis išeina 4 kartus per mėnesį.

Prenumeratos indeksas 0117. Kaina:

1 mėn. – 2,40, 3 mėn. – 7,19, 6 mėn. – 14,40 Eur.

Gegužės gėlių vainikas Motinai

Motin mano... Motule... Mamyte... Mamulyte... Mama... Daugeliu mažybinių vardų ir kreipinių vaikai skiria savo Motinoms. Ypač gegužės mėnesio pirmajį sekmadienį minimą Motinos dieną. Ir visas gegužės mėnuo tampa tarsi Motinų mėnesiu: per mūsų dangiškąją Motiną – Mergelę Mariją, Jėzaus Motiną, kai gegužės vakarais gamtoje, namuose ir Lietuvos bažnyčiose kalbama arba giedama Šv. Mergelės Marijos litanija... Ši litanija savo poetiškumu, skaidrumu išsiskiria iš kitų maldų. Dievo Motinos kultas yra paplitęs visame krikščioniškame pasaulyje, o Motinos diena visur minima ir švenčiama būtent pavasarį, kai atbunda gamta, sužaliuoja ir sužydi gražiausios gėlės, kai sugrįžta paukščiai į savo lizdus, kad paileistų į pasaulį vaikus.

Motina, prigimtinės gyvybės teikėja, dėl savo motinystės jau tampa palaiminta. Kai gimusiam kūdikiui imai ryškėti aplinkinio gyvenimo vaizdai, pirmas vaizdas – palinkės prie lopšio Motinos veidas, jos šypsena, jos akyse atsispindintis rūpestis ir meilė, tampa pirmuoju išpūdžiu, pirmu ryšiu su pasauliu. Motina yra pirmoji jo maitintoja...

Visa tai patyriau ir aš, nes ir mano Motina pirmoji man šypsojosi, ir aš jai pirmajai šypsojausi, verkiau, skundžiausi, krykštavau iš džiaugsmo... Mano mama, Zosė Jezukevičiutė-Jakavonienė, buvo Sibiro tremtinė, sovietinių okupantų nutremta į tolimal Tanzibėjaus gyvenvietę Krasnojarsko krašte. Ten ji susipažino su mano tėveliu partizanu Juozu Jakavoniu, susitukė, ten gimė mano vyresnijoji sesuo Birutė. Aš gimiau jau Lietuvoje, Kasčiūnuose... Grįžusi iš tremties mama su tėveliu nuvažiavo į savo tėviškę Kapiniškių kaime, Varėnos rajone. Tačiau savo naujo, prieš ištrėmimą pastatyto namo net pėdsako nepaliko naikintojai, pokariu siaučiant sovietinės okupacijos viesului. Tik šalti, apsamanojė akmenys stūksojo gražios sodybos vietoje. Kokie skausmo kalavijai pervėrė jos širdį, gali suprasti tik tas žmogus, kuris patyrė panašų išgyvenimą. Mamos vaikystės ir jaunystės istorija yra aprašyta ir mano tévo Juozo Jakavonio knygoje „Šalia mirties“.

Tėvai prisiglaudė mano técio Juozo tėviškėje, Kasčiūnų kaime, ant aukšto Merkio kranto. Buvo jauni, tad ištvėrė ir pusiau badą, ir skurdą, kai tévelis iš pradžių negalėjo net prisiregistravoti Lietuvoje, o neprisiregistravęs negavo net juodžiausio darbo. Mama sukosi kaip darbštis bitėlė namuose, Kasčiūnuose. Rūpinosi, kad mudvi su sese būtume ne tik pavalgiusios, aprengtos, bet vėliau ir išmokslintos. Tévelis buvo priverstas ieškoti darbo Baltarusijoje. Vėliau per geru žmonių malonę galėjo išsidarbinti Druskininkų miškų ūkyje, kur iki pensijos dirbo miško darbininku. Kai pamanau, kad mano tétes, turintis fenomenalią atmintį, trokštantis mokslo šviesos, buvo uždusintas Dzūkijos miškuose kaip eilinis darbininkas, pasidaro labai skaudu.

Mamos rūpestis, kad šeima būtų so-

ti ir aprengta, kad dukterys galėtų mokytis, nustelbė jos prigimtinį norą švestis. Prieš karą ji svajojo baigti amatu mokyklą. Ji visą gyvenimą mylėjo knygas. Skaitė likusiu nuo darbo metu. Dar ir dabar, sulaukus 85 metų, tebeskaito. Ją visada domino ir tebedomina, kas darosi Lietuvoje ir pasaulyje. Gal todėl, kad abu tévai negalėjo mokytis, visomis išgalėmis jie siekė išmokslinti mudvi su seserimi.

Mano šviesuolė Mama aplink namus augino ir tebeaugina daug gėlių, nes turėjo išgimtą grožio pajutimą. Ji viską mokėjo: skanų valgi pagaminti tarsi iš nieko ir skurdžiaisiais pokario metais gražius drabuželius pasiūti... Svarbiausia – mama įdiegė stiprų religinių jausmų, supratimą, kas yra gera, o kas bloga, kas gražu, o kas nepriimtina. Ji mus auklėjo savo pavyzdžiu: darbštumu, gėrio ir grožio pajutimui, meile žmonėms, gyvulėiams ir paukščiams. Kad pridurtų skanesnį kąsnelį prie namų ūkio, radusis laisvą valandę nuo darbų, vis bėgdavo į mišką grybauti, uogauti. Mamos nuopelnas, kad mūsų šeima visada buvo darni, vaišinga, rūpestinga... O tévu gyvenimo pavyzdys mums buvo ir yra didžiausias autoritetas.

Tévu pamokos nenuėjo veltui. Abi su seserimi baigėme aukštąjį moksą, abi dažnai lankome téviškę, džiaugiamės joje išpuoselėtu grožiu ir žinome, kad tai mūsų labai mylimos Mamos darbščiosios rankos, guvus protas ir išgimtas grožio jutimas buvo geriausiai mūsų gyvenimo mokytojai.

1997 metais atstačius Pietų Lietuvos partizanų vadų bunkerį – vadavietę į tévu namus Kasčiūnų kaime pradėjo važiuoti ekskursijos ir pavieniai žmonės, norėdami pamatyti, kaip atrodė Lietuvos partizanų „namai“ po žeme, glaudę tūkstančius jaunu vyru visos Lietuvos miškuose. Tévelis nuostabiai vaizdžiai pasakoja apie pokario laikus, nes turi fenomenalią atmintį ir pasakotojo talentą. O Mama nuoširdžiai priima visus svečius. Ir šiandien, jau likusi be sveikatos, mama vis tiek triūsia, kiek turėdama jégų, ir niekur nenori keltis iš Kasčiūnų vienkiemio. Ji yra tikra mano tévo partizano Juozo Jakavonio-Tigro bendramintė ir bendražygė, puoselėdama skaudžios dzūkų istorijos atminimą, kiekviena

Sveikiname

70-ojo jubiliejaus proga sveikiname buvusią 1948 m. Irkutsko sr., Irkutsko r., Šamankos gyvenvietės tremtinę Lo-
retą VALENTINAIȚIENĘ.

Linkime geros sveikatos, energijos, gražiausią gyvenimo dienų ir Dievo palaimos.

LPKTS Kauno filialas

Laimingi metų neskaičiuoja... O mes juos skaičiuojame, kad žinotume, kiek metų esame laimingi, nes pažįstame dédę Joną ir dédę Jonutį. **Jonui GABRILAVIČIUI sukako 85 metai, Jonui ŠIDLIAUSKUI – 75 metai.** Ilgi ir gražūs metai draugiškų giminaičių būryje! Sveikiname jubiliatus ir linkime stiprios sveikatos, laimingų dienų, santūraus lietuviško džiaugsmo ir Dievo palaimos.

Būrys giminaičių iš Daratavos

Dėmesio!

Primename, kad LPKTS filialai savo narius sveikina nemokamai, o privatūs sveikinimai (kai sveikinate savo gimines ar draugus) kainuoja 10 (be nuotraukos) arba 15 (su nuotrauka) eurų. Sveikinimo tekstantį ir nuotrauką galite atsiųsti paštu adresu: „Tremtinio“ redakcijai, Laisvės al. 39, 44309 Kaunas, arba el. paštu: tremtinys.redakcija@gmail.com. Pinigus už privačius sveikinimus perveskite į Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sajungos sąskaitą Nr. LT18 7044 0600 0425 8365, įmonės kodas 300032645, mokėjimo paskirties langelyje įrašykite „Už sveikinimą Vardeniui Pavardeniui“. Neapmokėti privatūs sveikinimai nebus spausdinami.

Kadangi „Tremtinys“ néra atskiras juridinis asmuo, sudėtinga atsiimti „Tremtinui“ adresuotas pašto perlaidas, išsigryninti banko čekius. Todėl prašytume paramą ar apmokėjimą už laikraščio siuntimą į užsienį pervesti tiesiai į Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sajungos sąskaitą arba banko čekį išrašyti Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sajungai.

Norėdami paaukoti knygos „Tremties vaikai“ 3-iosios dalies leidybai, lėšas perveskite į Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sajungos sąskaitą Nr. LT86 4010 0425 0156 6754.

Dėkojame visiems skaitytojams ir aukotojams.

„Tremtinio“ redakcija

Skelbimai

Gegužės 12 d. (ketvirtadienį) 16.30 val. Vytauto Didžiojo karo muziejaus (K. Donelaičio g. 64, Kaune) Didžiojoje salėje įvyks vokiečių rašytojo Ernesto Jungerio romano „Plieno audrose“ pristatymas. Tai viena autentiškiausiai ir meistriškiausiai knygu apie Pirmajį pasaulinį karą. Knigos aktualumas ypač išryškėja šiandieninėje politinėje situacijoje.

Knygą pristatys jos vertėjas rašytojas Laurynas Katkus, dalyvaus Vytauto Didžiojo universiteto Humanitarinių mokslų fakulteto Kauno istorijos centro vadovas prof. dr. Jonas Vaičenonis, komentuos VDU HF dekanė doc. dr. Rūta Eidukevičienė.

Renginys nemokamas. Maloniai kviečiame!

Kviečiame į Lietuvos partizanų pagerbimo žygį

Gegužės 15 d. (sekmadienį) 16.30 val. Partizanų pagerbimo, kariuomenės ir visuomenės vienybės dieną paminėsime pėsčiųjų žygį Varėnos–Merkinės miškais Dainavos apygardos partizanų takais. Keliolikos kilometrų ilgio takai drieksis per vietoves, kuriose kovojo, buvo įsirengę bunkerius ir žuvo Dainavos apygardos Kazimieraičio rinktinės partizanai. Šiuo renginiu prisiminsime ir pagerbsime partizanus ir visus kovotojus, žuvusius už Lietuvos laisvę.

11 val. šv. Mišios už Lietuvos partizanus Varėnos Šv. arkangelo Mykolo bažnyčioje.

10–13 val. Lietuvos partizanų pagerbimo žygis. Pradžia ties Kazimieraičio rinktinės Didžiojo Lietuvos kunigaikščio Vytauto tėvėnijos 1948 metų vadavietė. Keliausime Varėnos–Rudnios keliais, ties Palkabaliu. Žygio pabaiga prie Kazimieraičio rinktinės Didžiojo Lietuvos kunigaikščio Vytauto tėvėnijos 1949 metų vadavietės (Nemuno būrio bunkerio).

13 val. Partizanų pagerbimo ceremonija Dainavos apygardos Kazimieraičio rinktinės Didžiojo Lietuvos kunigaikščio Vytauto tėvėnijos vadavietėje.

atvykėlių sutikdama su šypsena ir smalsumu: iš kur tas žmogus atvyko, kaip rado kelią į nuošalų, pušynuose skendinti vienkiemį ant aukšto Merkio kranto.

Aš ir sesuo Birutė labai džiaugiamės, kad galime sugrįžti į skaniais py-

ragais (anksčiau ir namine duona) kvepiantiesi tėvų namus, kur pro langus vis žiūri ir visada mūsų laukia mus mylinčios Mama ir Tėtis. Maloningas likimas mus apdovanojo tévais, kuriais dižiuojamės ir kuriuos labai mylime.

Angelė JAKAVONYTĖ

1948-ųjų gegužės 22-osios trėmimą prisimenant

Prisiminimai apie tremtį gyvi

Kaune gyvenanti Ona Liniauskaitė-Gruodienė iš tremties laikų išsaugojo kaukę, kuria žmonės gindavosi nuo šalčio. Termometro stulpelis nukrisdavo iki keturiaskesimt laipsnių, reikėjo eiti į mokyklą. Tai buvo medžiaginis maišelis su skyle akims ir nosiai. Užsidėjus ant galvos, jis saugojo atviras kūno vietas nuo nušalimo. Vaizdžiai sakant, kažkuo panašūs į plėškų kaukes. Dabar Onutė nori ją atiduoti į muziejų, kad mažieji ir suaugę galėtų pamatyti, kaip lietuviai gynësi nuo šalčio baisioje Sibiro tremtyje.

Motiejus Liniauskas (1912–2004) ir Magdalena Bubnytė (1918–2008) gyveno Šiauliškių kaime, Prienų valsčiuje (dabar – Išlaužo seniūnija). Iki valsčiaus centro – septyni kilometrai. Šeimą jiedu sukūrė 1940 metais, augino tris vaikus: Marytę (vėliau – Bendinskienę), gimusią 1941 metais, Onutę (Gruodienę), gimusią 1943 metais, ir ketveriais metais už ją jaunesnį Kazuiką. Kartu su jais gyveno ir senelis Jurgis Liniauskas, močiutė jau buvo mirusi. Turėjo 22 hektarų žemės. 1948-aisiais, trėmimo metu, jam buvo jau 86 metai. Jis sirgo, todėl apie galimybę būti ištremtam kalbėjo: „Jei veš, tai aš iš lovos nesikelsiu...“ Deja, kareiviai ir stribai privertė išeiti savomis kojomis, tačiau senukas greitai mirė Sibire.

Tremties išvakarėse pas Liniauskus dar apsilankė mokesčių rinkėjai iš valsčiaus, jiems jie atidavė paskutines santaupas. Okupantų talkininkai vargstančiai šeimai gėdingai melavo: „Jei, Motiejau, atsiskaitysi su valstybe, tai tikrai netrems...“ Sunkiai nakčiai pasiruošė Liniauskai uždarė dviejų galų trobos langines ir kiek nurimo. Tačiau trečią valandą nakties pabudino energingas durų spardymas. Išsiveržė į trobą trėmikai paliepė kelti vaikus ir greitai lengtis kelionei į Sibirą. Motiejus pasijuto labai blogai, senelis Jurgis vos kvėpavo. Neleido nieko pasiimiti, bulvės buvo ką tik pasodintos. Pasisekė slapta įsimesti maišą grūdų, pasléptu nuo aukšto lašinių ir skilandžių. Kankintojai liepė pakinkyti į vežimą du jų arklius. Šeimą saugojo šeši ginkluoti kareiviai ir stribai, sukiojosi aktyvistai, tarp kurių buvo kaimynas Antanas Augulis ir tūlas žmogelis skambia Malinauskų pavarde.

Mama buvo galvota moteris. Prieš tremtį sudėjo geresnius daiktus ir medžiagias iš savo kraičio, drabužius į medianę dėžę ir užkasė kluone (paskui šis rastų statinys buvo nugriautas, išvežtas į Prienus ir pastatyta veterinarijos vaistinė). Paprašė Augilio, kad pasakytu apie paslėptą turtelį jos giminaičiams Onai ir Jurgui Marčiulioniams, už puskilometrio sunkiai gyvenantiems ir aštuonis vaikus auginančiams. Deja, varguoliai žinios negavo, o dėžė dingo, daiktai atsidūrė pas aktyvistus. Nepaisant to, jau vėliau Marčiulioniai iš paskutinių siuntė Liniauskams į tremtį siuntinius. Kartą jie gavo Šv. Marijos paveikslą, kad

Sibiro tremties lietuviatės Onutė Liniauskaitė, Regina Aukštkalnytė, Jadvyga Jonikaitė, Marytė Liniauskaitė ir Birutė Alikonytė. 1955 metai

juos globotų. Magdalena Liniauskienė iki gyvenimo pabaigos tikėjo, kad šis paveikslas juos išgelbėjo nuo mirties...

Dar iki tremties Liniauskai priglaukdė sunkiai sergančio giminaičio Juozo Navako be globos likusį sūnelį Jurgį. Jam buvo šešeri. Vėliau vaikas padėjo ūkyje, ganė žąsis, avis. Tremties sarašuose jo nebuvo, tad vaikas liko vienas. Jam padėjo jau minėti Marčiulioniai. Taip jis išgyveno iki kol Liniauskai sugrižo iš tremties.

Tą 1948 metų gegužės 22-osios rytagį juos atvežė į Mauručių geležinkelio stotį. Surinko daug žmonių. Kai sugrūdo į vagonus, trūko oro. Cia jie susitiko pažįstamų ūkininkų. Žilinskienė iš Bargėnų kaimo buvo tremiamama viena, jai buvo apie aštuoniaskesimt metų. Ji prisiglaudė prie Liniauskų. Kelionėje padėjo maistu, o Sibire irgi gyveno kartu, ten ir mirė. Vyko Pašvenskai su vaka, vyras ir žmona Raslauskai, Černevičienė su dukterimi Teofile. Jie neturėjo geriamo vandens, o mažyliams – pieno. Magdalena mažajam Kaziukui stotyse meldė iš prekeivijų pienelio, iškišusi buteliuką, nes išlipti sargybiniai neleido. Porą kartų pasiekė...

Prabėgo sunkios savaitės, kol ešelonas pasiekė Irkutsko srities Vakumno (Vakumnyj) gyvenvietę. Joje buvo keilių dešimtys namų, mokykla ir keturi barakai tremtiniam. Į kiekvieną sukišo po aštuoniolika šeimų. Kambarėliai atrodė pasibaisėtinai, buvo be langų, durų. Žmonės pradėjo kurtis, kaišiojo plyšius, dengė atsivežtomis paklodėmis angas. Paskui statė duris, stiklino langus. Visa laimė, kad buvo ankstyva vasara, kaimiečiai atveždavo parduoti pieno. Tėvų nusiuntė dirbtį prie katalų, kur destiliavo sūrų vandenį ir taip išgaudavo druską. Iš pradžių mama prižiūrėjo Kazuiką ir senelį. Greitai ją paskyrė dirbtį į anglies kasyklą. Už darbą tėvelis gaudavo pusę kepaliuko forminės duonos, ją dalijo į lygius dalis. Senelis visai apsirgo, nevaikščiojo, o jį slaugė vaikai, kurių vyresniajai buvo septyneri, o mažiausias Kazuikas teturejo metukus. Jurgis Liniauskas mirė prasikankinęs dar du mėnesius, jau lie-

pą... Sūnus pats iškasė mirusiam duobę kaimo kapinaitėse, nes samdyti kasėjo neįgalėjo. Pagamino medinį kryžių, prikalė prie jo lentelę su užrašu. Deja, taip ten, dabar jau nežinomoje vietoje, ilsisi devynių dešimčių metų senukas, nenorėjęs palikti Lietuvos...

Nuo pat vaikystės vaikai turėjo dirbtį. Sesuo Marytė dirbo kolūkyje, ravėjo daržus, augino ropaes. Už tai šeimai skyrė 15 arų daržą. Pasididino bulvių, daržovių, tada jau ir badas pasitraukė. Onutė jau nuo šešerių, ganė kaimyno ir savo karves. Kai pradėjo gauti iš Lietuvos siuntinius, jautėsi laimingi. Marčiulioniai ijdėdavo obuolių. Tai tévelis kasdien vieną obuolių padalindavo šeimai. Įvaikų pageidavimus supjaustyti dar ir kitą, jis atsakydavo: „Kai parvažiuosime į Lietuvą, galėsime obuolius kojomis spardytis...“ Onutė buvo nustebusi: „Ar galima obuolių atsivalgyti?“ Vaikai vis sukiojosi barako kampe, kur ant lentynėlės buvo saugomi obuoliai. Ten viskas aplink nuostabiai kvepėjo... Tik savavaliskai pasiimti obuoliuką buvo uždrausta. Tévelių valia buvo šventa.

Pirmoji rusiškos mokyklos slenkstį peržengė Marytė. Lietuvoje ji buvo bebaigianti pirmą klasę, tad pirmoke tapo į Sibire. Onutė jau buvo pramokusi rusiškai, tad sunkumų nepatyrė. Vietiniai gyveno lyg čigonų tabore. Mokykloje mokytojos į tremtinius žiūrėjo geranoriškai, jų nediskriminavo. Gal todėl ir vaikai nejautė pykčio atvežtiesiemis.

Dažnas vietinių laikydavo karvę, tačiau kiaulų neaugino, nors gerai augo bulvės ir daržovės. Kartą Motiejus Liniauskas kelis šimtus kilometrų važiavo į Kazachstaną, o iš ten parsivežė... išsekusių motininę kiaulę. Pastatė pašiūrė. Vietinių nuostabai, jি greitai atsivedė parselių. Vieną auginti pasiliko patys, kitus – pardavė. Darže paršeliui įrengė požeminę slėptuvę, nes bijojo, kad jo vietiniai nepavogtų: kiaulų auginimas šiame atšiauriame krašte jiems atrodė dideliu išradimui... Kai pagaliau už santaupas Liniauskai nusipirko kar-

Onutė Liniauskaitė-Gruodienė išsaugojo sibirietiską veido kaukę nuo šalčio. 2016 metai

vę, kurią ganė Onutė, gyvenimas tapo pakenciamu.

Kai 1957 metais sugrižo į Lietuvą, namai buvo nacionalizuoti. Juose gyveno svetimi ir jau mūsų minėtas augintinis Jurgis Navakas. Iš pradžių apsistojo pas Marčiulionius. Didžią tropbos dalį užėmė Juozas Klimanskas su šeima. Tai jis važinėjo į rajoną reikalaudamas nejisileisti Liniauskų į kaimą, grūsti juos atgal į Sibirą. Tačiau neįšdegė, o po kurio laiko buvusiems šeimininkams leido išsipirkti savo namelius už 600 rublių Klimanskai iš akiacijos dingo...

Žinoma, kaip ir visiems sugrižusiems vaikams buvo sunkiausia mokykloje lietuvių kalba. Onutė mena, kad pirmasis rašinėlis buvo raudonas nuo klaidų, o mokytoja parašė didelį vienetą. Tada ji dešimt kartų perrašė tekstą, ši tą įsimindama. Greitai išvyko mokyti į Prienus medicinos seserų kursus, paskui 36 metus dirbo sesele vaikų darželyje, ligoninėje. Visas jos darbo stazas viršija pusę amžiaus. Su Adolfu Gruodžiu (1931–1993) užaugino penkis vaikus: Aidą, Dainių, Danutę (Marčiulionienę), Juozą ir Ramutę. Visi jie gyvena ir dirba Lietuvoje. Našle liko penkiasdešimties, pasišventė vaikams. Dabar turi septynis vaikaičius.

Marytė Bendinskienė gyvena Prienuose. Su vyru Alfonsu išleido į gyvenimą tris vaikus. Kazys su žmona Jannina gyvena Noreikiškėse, ūkininkauja téviškėse, augina tris vaikus.

Jaučia Onutė Gruodienė kartelį. Dešimtmetį iškentusi tremtyje, nors turi Nukentėjusio asmens statusą ir pagimdė ir užaugino penkis vaikus, tačiau gali gauti tik vieną valstybinę pensiją...

Stanislovas ABROMAVIČIUS

Tauro apygardos susirinkimas

Kauno įgulos karininkų ramovės menėje įvyko Lietuvos laisvės kovos sajūdžio Tauro apygardos ataskaitinis rinkiminius susirinkimas. Jame dalyvavo buvę partizanai, jų ryšininkai, statutiniai Laisvės kovų dalyviai.

Tauro apygarda viena iš pirmųjų pradėjo ginkluotą laisvės kovą prieš sovietinį okupantą. Apygarda buvo įkurta kunigo Antano Yliaus iniciatyva 1945 metų rugpjūčio 15 dieną Marijampolės apskritys Skardupių klebonijoje vykusiame partizanų grupių atstovų pasitarime. Pirmasis apygardos vadasis buvo Leonas Taunys-Kovas.

Atgimus Lietuvai Laisvės kovotojai atkūrė buvusias partizanų apygardas, jų vėliavas. Buvo atkurta ir Tauro apygardos.

da. Deja, kasmet buvusių Laisvės kovotojų skaičius vis mažėja – vienas po kito išeina į Viešpaties namus. Ir mūsų minima Tauro apygarda tarpsta. Tačiau galime pasidžiaugti atvykusiu jau ir sunkiai krutancių jaunatvišku optimizmu, dvasios gyvybingumu. Susirinkusiuosius pasveikino Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sajungos pirmininkas dr. Gvidas Rutkauskas. Susirinkimo pirminknu išrinktas buvęs partizanas – LLKS štabo viršininkas dimisijos majoras Vytautas Balsys. Veikliausiems apygardos nariams – Alval Sidaravičienei, Petru Ambrazevičiui ir kitiems buvo ieteikti padėkos raštai. Apygardoje pirmininku perrinktas dimisijos kapitonas Gediminas

Dapkevičius.

Linkime Tauro apygardai ir tolimesnio kūrybinio gyvy-

bingumo, patriotinės dvasios stiprumo.

Zigmas TAMAKAUSKAS

Atmintis

LPKTS Panevėžio filialo taryba 1998 metais

rybos susirinkimų. Paliko mus 2008 metų sausio 17 dieną.

Pranas Pocius, ilgametis Panevėžio filialo pirmininkas. Jo rūpesčiu prie Šv. Trejybės bažnyčios iškilo paminklas žuvusiems ir mirusiams tremtiniams, jų aukos Tėvynei pagerbimo vieta Panevėžyje. Dar pilną jėgą, 2009 metų rugpjūčio 1 dieną, tik grįžus iš saskrydžio Ario-

galoje, pakrito mirtis.

Birutė Vaitkienė, mūsų metraštininkė, Teodora Šipeliénė – tvarkius buhalterinius reikalus, gydytojas Zenonas Gailiušis, rūpinėsis mūsų sveikata, gydytojas Rymantas Grėbliūnas, visada pasiruošęs patarti ir padėti, visi kiti, pagal savo jėgas ir sugebėjimus dirbę filialo labui. Teatleidžia neįvardytieji, bet ne mažiau nu-

LPKTS Panevėžio filialo taryba 2012 metais

sipelnę Dievui ir Tėvynei.

Laikas, gyvenimo negandos ir ligos skina mūsų gretas. Apie netektis liudija 2012 metų nuotrauka. Iš sėdinčių pirmoje eilėje jau atsišveikinome su keturiais. Džiaugiamės, kad iš jų vietą stojo kiti filialo nariai: šio renginio sumanytoja Genutė Rozenbergienė ir jos padėjėja Vanda Kalvėnienė, kiti.

Kažkas sakė, kad žmogus

gyvas, kol jis gyvena gyvujų atminty. Šis Panevėžio filialo renginys tai patvirtina. Visų dalyvavusių širdyse jie liko gyvi maldoje ir po pamaldų skambėjusiose giesmėse LPKTS filialo būstinėje prie arbatos puodelio.

Neužmirškime, mielieji, išėjusių Amžinybėn savo bendražygių. Tegul jie lieka gyvi mūsų darbuose, dainose ir širdyje.

Algirdas BLĀŽYS

Sovietų nusikaltimai Aukštaitijoje

žmonės, dažnai įnike į alkoholi. Toks buvo stribas iš Labanoro, dirbęs darbininku prie parduotuvės, kur nuolat galėjo gauti degtinės. Du stribai iš Labanoro ir stribas iš Joniškio pasižymėjo žiaurumu, mėgo kankinti sugautus partizanus, terorizuodavo kaimų gyventojus. Baudėjų žiaurumas neturėjo ribų. Muziejininkė ir pedagogė Viktorija Lapėnienė iš Riešutėnų rašo: „Sužiestas partizanas Marijonas Jakštė iš Murmų (netoli Ignalinos) dar sugebėjo pasiekti tėvų namus. Mama gydė ir tikėjo, kad sūnus pasveiks. Bet kitą dieną visus aplinkinius kaimus šukavo garnizonu kareivai. Užėjo ir į Jakštė sodybą: apžiūrėjo spintą, paloves, iššniukštinėjo visas pakampes. Marijono neaptiko. Išeidamas leitenantas pajuto, kaip motina su palengvėjimu atsiduso.

Tada jis liepė kratą daryti pakkartotinai. Ir atidžiai apžiūrėjo papečkėje, rado užsiglaudusį Marijoną. Tuomet motinos akyse durtuvaus mirtinai užbaudė jos sūnų“. (Mažoji Riešutėnų kronika, 3 dalis).

Neaiškiomis aplinkybėmis Labanore žuvo Tarakavičiaus žmona ir Lipinskų šeima. Naušiu šeima buvo išžudyta ir sudeginta namuose Jonavos kaimme. Tai buvo NKVD smogikų, iškurių vienas buvo kilęs iš Labanoro, darbas. Jų tikslas buvo kompromituoti partizanus.

Aldona Budrienė prisimena: „Karo pradžioje vokiečiai sušaudė 30 Labanoro žydų. Juos suvarė į miškelį, tėvai nesė vaikučius ant rankų, seniai slinko vos paeidami. Jiems buvo liepta patiemis išsikasti griovį ir visus suguldę iš automato sušaudė. Dieve, koks tai siaubas buvo! Lavonų krūvo-

je per stebuklą išliko gyvi Janekelis ir Elija. Naktyje jie sužeisti atšliaužė į mūsų sodybą. Nors mūsų tėvukas (Jonas Liutkevičius, – aut.past.) ir labai bijojo – visiškai netoli gyveno nepatikimi kaimynai – apgyvendino juos svirne. Paslėpė, maišais apdėjo, gydė, maitino. Taip jie ir išliko, po karo gyveno Utenoje“. Vokiečiams talkino ir vienas labanoričias, grobė nužudyti turtą, o užėjus rusams tapo stribu. Vėliau jis buvo nuteistas.

Kovota ne veltui

1951–1952 metais dauguma partizanų jau buvo žuvę. Iš viso Labanoro apylinkėse žuvo jų apie 90. Dar buvo išlikusių partizanų bunkeriu. 1952 metais, kai neliko jokios vilties išlikti, partizanas Žaptorius Labanoro apylinkėje agitavo ir bandė telkti išlikusius jaunus

vyrus kovai su okupantais.

Neatpažįstamai pasikeitė Lietuva, tapusi nepriklausoma. Nuslenka į užmarštibaisūs karo ir pokario metai. Vis rečiau jie prisimenami, nes jau išaugo kelios kartos. Žmonės ramiai gyvena ir dirba tiek netekčių ir kančių patyrusiuose Labanoro, Mindūnų, Stirnių apylinkių kaimuose. Ramūs dėl savo ir savo vaikų ateities.

Gausu poilsiautojų šviesiuose Labanoro šiliuose. Daugybė automobilių savaitgaliais užplūsta gražias ezerų pakrantės. Poilsiauja šeimos su palapinėmis, žvejoja, grybauja, uogauja. Šurmuliuoja besimaukantys Rašyje, Stirniuose, Baltuosiuose Lakajuose. Bet ar dažnai susimąsto, kiek šiose apylinkėse kovota, kentėta, kiek sudėta aukų, kad Lietuva pagaliau taptų laisva.

Jurgis STAŠAITIS

Stribų žiaurumas be ribų

Stribai daugiausia buvo tamsūs, nuskurę primityvūs

2016 m. gegužės 6 d.

Tremtinys

Nr. 17 (1183)

7

Skelbimai

Gegužės 7 d. (šeštadienį)

Vilniuje įvyks Komijos Permės buvusių tremtinių susitikimas. **11.30 val.** šv. Mišios Vilniaus Išganytojo (Joanitu) bažnyčioje (Antakalnio g. 27), kurių metu melsimės už Amžinybėn iškeiliavusius ir gyvus tremtinius bei jų artimuosius ir už kelionę į Galiašorą pastatyti paminklą tremtiniams. Pašventinsime vėliavą. Po pamaldų – susitikimas Vilniaus politinių kalinių ir tremtinių bendrijos būstineje (Antakalnio g. 17, Antakalnio seniūnijos pastate). Koncertuos choras „Šilo aidai“ bei instrumentinis ansamblis. Pabendrausime prie sunėštintų vaivystalo, pasidalinsime džiaugsmais ir rūpesčiais. Kviečiame atvykti kartu su savo artimaisiais.

Pasiteirauti tel. 8 687 22143 LPKTB Vilniaus skyriaus pirmininko Albino Gutauskio ir 8 672 60258 Geniaus Baliukevičiaus.

Gegužės 11 d. (trečiadienį)
15 val. LPKTS salėje (Laisvės al. 39, Kaune) LPKTS Kauno filialas kviečia į Justino Lingio dokumentinio filmo „Žibutė – Rozalija Preibytė“ pristatymą.

Gegužės 18 d. (trečiadienį)
16 val. Vilniuje, Tuskulėnų memoriale (Žirmūnų g. 1N) (nuo 15 val. ekskursija memorialiniame komplekse), ir **gegužės 23 d. (pirmadienį)** **16 val.** Kaune, LPKTS salėje (Laisvės al. 39), paminėsime 1918 m. Neprisklausomybės Akto ir 1949 m. LLKS tarybos Deklaracijos signatarus, gimusius balandžio ir gegužės mėnesiais: Bronislavą Liesi-Kauką (g. 1922-04-22), Jurgį Šaulį (g. 1879-05-05) ir Petrą Bartkū-Žadgailą (g. 1925-05-30). Kartu paminėsime 1948 m. gegužės 22-23 d. trėmimą „Vesna“.

Renginio globėja LR Seimo narė Vincė Vaidevutė Margavičienė.

Ieškau bendrakeleivių į Tomską.

Buvęs tremtinys Zenonas, tel. (8 37) 281 026, (8 45) 594 272, 8 683 65623.

Ieškau žmonių, 1964-1965 m. tarnavusių sovietų armijoje Lenkijoje Leonicos mieste ar apylinkėse kartu su Algirdu Pliskumi.

Skambinkite tel. (8 41) 370 043, 8 699 49 337 Aldonai Čepulienei.

ISSN 2029-509X

Tremtinys

Leidėjas Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjunga

www.lpkts.lt

Tuskulėnų rimties parko memorialiniame komplekse kuriamą nauja ekspozicija „Projektas – homo sovieticus“. Prašome jūsų pagalbos. Galbūt namuose dar turite sovietinę praeitį menančią daiktų: nuotrauką (renginių, švenčių, bohemisko gyvenimo, neformalių jaunimo susibūrimų, iš kasdienių situacijų su žmonių eilėmis, religinių); dokumentų (užsienio pasų, partinių bilietai, sovietinių gimimo liudijimų, pagyrimo raštų, vairuotojo pažymėjimų); laiškų, susirašinėjimų su giminėmis užsienyje; mokyklinių vadovėlių, propagandinių plakatų; smulkų būtinės technikos prietaisų (kavos malimo mašinelių, barzdaskučių); sovietinės aprangos, kosmetikos, papuošalų; kasdienių ir progenių daiktų su sovietine simbolika, pionierių ir kitų organizacijų atributika; daiktų su tautine ar vakarietiška atributika (namudinių ženkliukų, kontrabandinių užsienio filmų, muzikinių plokštelių, marškinelių, įvairios produkcijos su „Žalgirio“ komandoms simbolika iki 1987 m.).

Tikimės, kad rasite ir daugiau čia neišvardytų daiktų ar kitų įdomių eksponatų, galinčių padėti atskleisti sovietinę kasdienybę. Rašykite, skambinkite, siūlykite! Tel. (8 5) 275 1223; el. paštas: renginiai.tuskulenai@genocid.lt.

Klaipėdos politinių kalinių ir tremtinių sąjunga paruošė leidinį, kurio pagrindą sudaro Klaipėdos Kančios memoriale įmūrytuose vardiniuose akmenyse įamžintų buvusių politinių kalinių ir tremtinių biografijos. Norėdami išvengti kladų prašomevardinių akmenų savininkus ar jų artimuosius atvykti į Klaipėdos PKTS buveinę (Liepų g. 3) jos darbo valandomis patikslii ar papildyti sukauptą medžiagą.

Gegužės 8 d. (sekmadienį) 14 val. Šaulių namuose (S. Dariaus ir S. Girėno g. 10, Alytuje) LPKTS Alytaus filialas kviečia į pagyvenusių žmonių popietę „Pavasarį pasitinkant“. Koncertuos LPKTS Alytaus filialo choras „Atmintis“, Alytaus muzikos mokyklos moksleiviai, Butrimonių etnografinis ansamblis „Dédés ir dédienės“, poeziją skaitys literatų klubo „Tékmė“ nariai. Pasiteirauti tel. 8 694 07 641.

Gegužės 8 d. (sekmadienį) Šilalės r. Traksėdžio sen. Drubukštalių k. atidengsime paminklą Kęstučio apygardos štabo viršininkui Pranui Briedžiui-Jūrai. **12 val.** Kvėdarnos parapijos bažnyčioje bus aukojamos šv. Mišios.

Gegužės 13 d. (penktadienį) Druskininkų rezistencijos ir tremties muziejus organizuoja tradicinį renginį „Nakties muziejus“, skirtą Partizanų pagerbimo, kariuomenės ir visuomenės vienybės dienai. **19.30 val.** „Ryt“ gimnazijoje (Klonio g. Nr. 2) gimnazistų dainos ir šokiai. **20.30 val.** žygiuosime prie Mergelės akių memorialo, kur pagerbsime žuvusių partizanų atminimą, uždegdamis žvakutes, padėdami gėlių. Gidų klubo „Artelė“ aktoriai suvaidins vaizdelį „Leiskit į Tėvynę“, prie laužo skambės Druskininkų buvusių tremtinių choro ir mokyklų ansamblių dainos. Veiks ginklų ir ekipuotės paroda. Vaišinsimės kareiviška koše.

Gegužės 14 d. (šeštadienį) 12 val. Mažeikių r. Židikų sen. Senniestės k., prie kelio Židikai-Lūšė, bus šventinamas atminimo ženklas Alkos rinktinės Žaibo būrio partizanams. **12 val.** šv. Mišios Židikų bažnyčioje.

Gegužės 15 d. (sekmadienį) Tauragės r. Mažonų sen. Griaužų k. senkapiuose bus atidengtas paminklas Vladui Šnaiukštai-Bižūnui ir kitiems slapčia palaidotiems partizanams. **13 val.** prie paminklo bus aukojamos Šv. Mišios.

Gegužės 21 d. (šeštadienį) 10.30 val. Marijampolės Šv. Vincento Pauliečio bažnyčioje bus aukojamos šv. Mišios už 1948 m. tremtinius, ištremtus iš Marijampolės aps., Vilkaviškio, Gižų, Šunskų, Antanavo, Sasnavos, Ažuolų Būdos, Igliukos, Kazlų Rūdos, Pilviškių ir kitų miestelių, Šiaurės Sibiro maklakoviečius, igarkiečius, grįžusius ir tuos, kurie liko Amžinojo poilsio Sibiro žemėje.

ILSÉKITĖS RAMYBĖJE

Kazė Ragauskaitė-Baronienė 1929–2016

Gimė Pušaloto valsč. Deglinų k. ūkininkų šeimoje, auginusioje aštuonis vaikus. 1951 m. šeima ištremta į Tomsko sr. Teguldeto r. Staro Šumilovo gyv. Dirbo Sredne Ciulymysko „lespromchoze“ miško ruošos darbus, vėliau – valgykloje. 1956 m. grįžusi į Lietuvą dirbo Biržų r. Medeikių pieno priėmimo punkto vedėja. 1958 m. ištėkojo. 1971 m. apsigyveno Panevėžyje, dirbo „Lietkabelio“ ir „Metalisto“ gamyklose. Užaugino dukterį ir sūnų.

Palaidota Šilaičių kapinėse.

Užjaučiame dukterį, sūnų ir artimuosius.

Buvę Staro Šumilovo tremtiniai

Natalija Markevičiūtė-Bleizgienė 1931–2016

Gimė Marijampolės r. Būdviečių sen. Užukalių k. ūkininkų šeimoje. Baigė Būdviečių pradinę mokyklą. 1948 m. su tėvais, broliu ir seserimi ištremta į Krasnojarsko kr. Taštypo r. Grezno gyv. Dirbo miško ruošos darbus. 1952 m. susituko su tremtiniu Jurgiu Bleizgiu. 1958 m. grįžo į Lietuvą, apsigyveno Lazdijuose.

Nuoširdžiai užjaučiame dukteris Jūratę, Laimutę ir sūnų Viktorą, jų šeimas, giminės ir artimuosius.

Buvę Malyje Arbatų tremtiniai

Marytė Bleizgytė-Lapinskienė 1955–2016

Gimė Krasnojarsko kr. Taštypo r. Malyje Arbatų gyv. Į Lietuvą grįžo 1958 m. Baigė Lazdijuvių durinę mokyklą. Ištékėjusi persikėlė gyventi į Druskininkus. Dirbo Druskininkų mėsos kombinate.

Nuoširdžiai užjaučiame vyra, dukteris Gabrieľę, Kristiną, broli, seseris, jų šeimas, giminės ir artimuosius.

Buvę Malyje Arbatų tremtiniai

Marija Kerinienė 1932–2016

Gimė Jurbarko r. Eržvilko sen. Žukaičių k. 1951 m. ištremta į Krasnojarsko kr. Nazarovo r. Būdama tremtyje sukūrė šeimą. Dirbo miško darbus. 1958 m. grįžo į Lietuvą. Apigyveno Tauragėje. Dirbo medicinos statistike, vėliau Gaisrininkų draugijoje kasininkė.

Nuoširdžiai užjaučiame artimuosius.

LPKTS Tauragės filialas

Užjaučiame

Mirus buvusiai tremtinei, gydytojai Audronei Renkauskienei nuoširdžiai užjaučiu sūnų Rytį ir artimuosius.

Liūdi Pranas

Mirus sūnui Arvydui nuoširdžiai užjaučiame buvusią Irkutsko srities tremtinę Genovaitę Gervytę-Adomavičienę, giminės ir artimuosius.

LPKTS Rokiškio filialas

Mielam telšiškiui, jaunystės draugui Steponui Grybauskui iškeliavus Amžinybėn, nuoširdžiai užuoja reikiame jo žmonai Danutei, sūnui Džiugui ir vaikaičiams.

Liūdime kartu –

**Julius ir Danguolė Ženteliai,
Australija**

Nuoširdžiai užjaučiame buvusią Igarkos tremtinę Genę Kungienę ir jos šeimą, netekus mylimo sūnaus Vytauto (1962–2016).

LPKTS Kauno filialas

Spausdino spaustuvė UAB „Morkūnas ir Ko“, Draugystės g. 17, Kaunas

2 spaudos lankai
Tiražas 1920 egz.

Kaina
0,60 euro

Projektą „Lietuvos Laisvės kovų, tremties ir tautos netekcių atspindžiai“ remia

S P A U D O S ,
R A D I O I R
T E L E V I Z I O S
R É M I M O
F O N D A S

Partizanų žūties vietoje

Pokaryje Livintų, Pašulių, Mackūnų, Baurų miškai (dabar – Palomenės seniūnija, Kaišiadorių rajonas) buvo priglaudę dešimtis partizanų. Daug jų čia ir žuvo. Skaudžiausios netektybės buvo pasipriešinimo pradžioje, kai 1945 metų balandžio 12 dieną prie Guronių kaimo, taip vadinamajame Kardone, žuvo dyvilių Andrijaus Zdanovičiaus-Morkos būrio partizanų, tarp jų – du vado broliai: Ignas-Serbentas ir Pranas-Burokas. Jie kaimo žmonių buvo palaidoti Pašulių kapinėse. Šiandien čia stovi Eligijaus Morkūno ir Vytauto Markevičius pagamintas Atminimo kryžius, vyksta jų didvyriškos kovos paminklai.

Žinoma ir kita didelė netektis, kai 1946 metų lapkričio 19 dieną Livintų miške kovoje su sovietų kareiviais žuvo Didžiosios Kovos apygardos II bataliono vadas Pranas Petkevičius-Kariūnas, kuopos vadas Antanas Taparauskas-Kirvis ir eilinis Jonas Čiurinskas-Pelėnas. Iki šiol žinoma tik apytikrė vieta, kur Kirvis su draugais buvo įsirengęs slėptuvę ir buvo užpulti. Kaip tik tuo metu lankėsi ir bataliono vadas Kariūnas...

Ilgai puoselėjo mintį LPKTS aktyvistai Augustinas Švenčionis ir Algimantas Pilkis nustatyti žūties vietą. Tai padaryti sunku, nes Livintų miškas užpelkėjo, sparčiai kertamas, miško keliukai užželė. Tad rumšiškiečio Vytauto Markevičiaus paskatinti, kartu su juo, buvusia partizane Salomėja Piliponyte-Užupiene, Livintuose gyvenančiu partizano Antano Taparausko-Kirvio sersers sūnumi Petru Drulia brendame į mišką. Žingsnis po žingsnio užpelkėjusiui mišku artėjame prie tragedijos vietas. Nuo čia iki geležinkelio apie pusantro kilometro, iki Baurų kaimo – tik pusė. Partizanai pasirinko šią atokią vietą žiemojimui. Kadangi dėl aukšto grunto vandens horizonto įsirengti bunkerio negalėjo, susirentė rastinę pašiūrę, užmaskavo eglių šakomis. Slėptuvė buvo apie 2x3 m, pritaikyta slėptis keturiems-penkiems kovotojams. Arčiausiose sodybose gyveno patikima eigulio Kazio Morkūno šeima.

Pokario partizaninėje kovoje Antanas Taparauskas amžiumi buvo vienas iš vyriausiu. Nedidelio ūgio, kresnas, gilius valstietiškos išminties būrio vadas. Gimė 1905 metais Livintose (Kaišiadorių valsčius). Taparauskų šeimoje augo 9 vaikai – dviejų motinų, nes mirus žmonai, našlaudamas tėvas vedė

antrą kartą. Antanas buvo jaunalietus, šaulys. 1926–1927 metais tarnavo Lietuvos kariuomenėje, grįžo į Livintus, dirbo eiguliu. 1944 metų vasaros pabaigoje, kai sovietinė kariuomenė gaudė naujokus, pradėjo ruoštis ginkluotam pasipriešinimui, nors jo mobilizacija nelietė. Manė, išgelbės kaimo virus nuo žūties sovietinėje armijoje, kol ateis išvaduotojai. Susirado dar septynis pažystamus vyrus. Iš pradžių buvo būrio vadas. Antano Taparausko-Kirvio būrį sudarė septyni kovotojai: Jonas Čiurinskas-Pilėnas (Pelėnas), Juozas Čiurinskas-Puntukas, Vincas Drulia, Jokūbas Sidaras-Tarzanas iš Livintų, Pranas Čiurinskas ir Kazys Leikauskas-Samanis iš Medinų kaimo.

Jo būrys į didelius mūšius nestojo, daug kartų išvengė kraujų praliejimo gal todėl, kad kovojo iš vaikystės pažystamose vietose, aplinkui buvo dideli miškų masyvai, sunkiai privažiuojami keliai: tikras Rumšiškių valsčiaus užkampus. Taip nuolatinuose rūpesčiuose ir pavojuose, kovose ir pasitraukimuose prabėgo dveji metai...

Pranas Petkevičius-Kariūnas, gimęs 1918 metais Būdos kaime, Kaišiadorių valsčiuje, DKA vado Jono Misiūno-Žalio Velnio siūlymu, turėjo tapti A rinktinės vadu. 1937 metais išėjo tarnauti į Lietuvos kariuomenę savanoriu. Pateko į 5-ąjį pėstininkų pulką Šančiuose, Kaune. Baigės puskarininkų mokyklą, užsitarnavo vyresniojo puskarininkio laipsnį. 1941 metų vasarą pradėjo dirbtį Kaišiadorių komendantūroje. Čia susipažino su Jonu Misiūnu, būsimuoju partizanų vadu ir organizatoriumi. Žinoma, kad jis buvo LLA Vilniaus apygardos nariu. Vėliau vokiečiai jį buvo mobilizavę į savo armiją, tarnavo Baltijos divizijoje, triskartus sužeistas. Traukiantis vokiečiams į Lietuvos, dezertyravo su ginklais. Gyveno svetima pavarde. Nuo tada pradėjo ieškoti bendraminčių Livintų, Aitekonį, Palomenės apylinkėse. Vieno sovietinių kareivių patikrimimo metu pateko į jų rankas. Aprengiamas sovietinės armijos kareivio uniforma ir kaip Juozas Putinas tarnauja Pabradėje. Po menses apmokymų, vežant kareivius į Baltarusiją, pabėgo. Grįžo į Klevų Būdą į savo apylinkės vėl organizavo dalinių, kuriame buvo iki 70 partizanų.

1946 metų lapkritį į Livintų apylinkes buvo užklydęs Žalias Velnias su apsaugos būriu, tačiau greitai iškeliao. Matyt, enkavedistai apie tai sužinojo,

nes pradėjo šukuoti apylinkes. Kai miške apsigyveno partizanai, slėptuvė buvo neužbaigta. Tą rytą partizanai girėdėjo prie upelio šaudant prie tariamos Žalio Velnio štabo buvimo vienos Livintuose. Vincas Drulia patarė ir jiems trauktis, tačiau Kirvis nesutiko, sakydamas, kad išsaudys visus kaip zuikius, nes neaiški situacija.

Kareivai paleido kulkosvaidžio serijas. Lyg dalgiu šienavo plonesnes pušaites. Partizanai atsakė automatų serijomis. Pirmas žuvo vadas Kirvis, šaudės iš automato. Joną Čiurinską-Pilėnį prie bunkerio sužeidė į ranką. Kulko pakirto ir Praną Petkevičių-Kariūną. Kiti nutarė trauktis. Vincas Drulia, Juozas Čiurinskas, Jokūbas Sidaras ir Pranas Čiurinskas atsišaudydami bėgo Baurų link. Juozas Čiurinskas turėjo lengvą vokišką kulkosvaidį, kiti – automatus, tad jų šūviai privertė kareivius sugulti. Nubėgo vyrai iki kvartalo linijos, čia sumėtė pėdsakus ir dingos persekiotojams iš akių. Tačiau Jonas Čiurinskas ir Kazys Leikauskas pasuko kita kryptimi, kur jų laukė kareivių pasa. Kaziui pasisekė pabėgti, o Joną rado žuvusį išvartoje prie Mackūnų kaimo. Kareivai spygliuota viela surišo žuvusiems Kirviui, Kariūnui ir Pelėnui rankas, pervérė kartis, kad lengviau būtų nešti kūnus iki mašinos. Atvežė į Kaišiadoris ir numetė aikštėje. Deja, iki šiol tame mūšyje žuvusiųjų palaidojimo vieta nežinoma, nors manoma, kad daugumą partizanų kūnus vežė į Kaišiadorių durpynėlyje esančią duobę (prie buvusios pieninės).

Likę gyvi vyrai pakriko. Slapstėsi, kur tik išmanė. Vincas Drulia pasieki net Žemaitiją, tačiau kalėjimo ir ilgu katorgos metu neišvengė. Greitai buvo suimti Jokūbas Sidaras ir Kazys Leikauskas...

Petras Drulia pasakojo, kad vaikystėje su juo žaidė, ant rankų nešiojo Žalias Velnias, kuris ne kartą svečiavosi tėvelių namuose. Petras ir nuvedė mus prie partizanų žūties vietas. Atrasti ją padėjo tai, kad po vyro žūties Emilija Taparauskienė užkasė stiklų šukių, kurios matomas ir dabar. Net kulkosvaidžio nukirsta sprindžio storumo pušaitė bei negili duobė slėptuvės vietoje išliko. Po tragedijos kaimynas slėptuvės rastus išsivežė ir pasistatė bulvinę. Buvęs eglynas iškirstas, miško didybę mena tik nudžiūvęs galtingas ažuolas... Taparauskų sodyboje išlikęs tik klevas ir bulvinė...

Reikia pažymeti, kad Livintų ap-

Eigulys Antanas Taparauskas-Kirvis. Apie 1930 metus

linkėse partizanavo daug vyresnio amžiaus vyrų, o ne tik tie, kuriuos lietė sovietinė mobilizacija. Iš Livintų ir gretimų kaimų, be jau minėtų Kirvio, Aguonos būrių partizanų, į miškus išėjo ir žuvo 12 vyrų. Politiniai kaliniai įvardijami 39 livintiškai ir jų artimiausieji kaimynai, į Sibirą buvo išstremta 46 partizanų ir jiems prijaučiančių šeimų nariai (iš Livintų – 15, Beištrakių – 19, Pašulių – 12 žmonių).

Manome, kad partizanų žūties vietai nurodyti reikėtų įrengti rodyklės.

Aplankėme ir Mackūnų kaimo kaimines, kuriose ilsisi pokaryje žuvusieji Bernardas ir Ona Piliponiai, liaudies meistrai, kryždirbiai Jurgis Sidaras ir Baltramiejus Gerbauskas, partizanų vado Jono Ožeraičio artimieji, šimtai darbščių kaimo žmonių, tarp jų ir Boleslovas Gerbauskas, Lietuvos nepriklausomybės kovų savanoris, dvięjų Vyčio Kryžiaus ordino kavalierius. Deja, be nuorodų apie jo didvyriškumą...

Stanislovas ABROMAVIČIUS

Paminėtos nepriklausomos valstybės kūrėjų sukaktys

Garbingiemis 1918 metų signatarams šimtetį sukonka gražūs jubiliejai: Saliamonui Banaičiui – 150, Petru Klimui – 125, vyskupui Justinui Staugaičiui – 150 metų. Sių progą paminėti į Signatarų namus pakvietė ambasadorius dr. Zygmantas Pavilionis.

Išsamius pranešimus „Saliomonas Banaitis: darbai Lietuvai ir Kaunui“, „Petras Klimas – vienas iš Lietuvos valstybės kūrėjų“ skaitė Povilas Baršys ir Rasa Ivanauskienė iš Lietuvos nacionalinio muziejaus, apie „Vyskupą Justiną Staugaitį – tautos dvasios ir valstybės puo-

selėtoją“ kalbėjo humanitarinių mokslo daktarė, istorikė Regina Laukaitytė. Svarų ižangos žodį tarė, vėliau ir diskusijoms provokavo konferencijos vedėjas, ambasadorius dr. Ž. Pavilionis.

Režisierius Justino Lingio dokumentiniai filmai apie Lietuvos Nepriklausomybės Akto signatarus S. Banaičių ir P. Klimą tik dar labiau sustiprino šių veikėjų paveikslus, labiau atmintin ištirgo jų nuopelnai ir veikla, kėlė pagarbą ir susižavėjimą tų metų inteligencija.

LR Seimo narė Vincė Vaidevutė Markevičienė dėkodama už gražią iniciatyvą

Signatarų namų vedėjai Meilei Peikštenienei ir ambasadoriui Ž. Pavilionui įteikė po Stanislovo Abromavičiaus knygą „Tremtiesvaikai. Antroji knyga“. Naudodamas proga Seimo narė pakvietė gegužės mėnesį gimusius signatarus paminėti gegužės 18-ąjį 15 valandą Tuskulėnuose, Vilniuje.

Audronė KAMINSKIENĖ

